

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΞΗΡΟΛΙΒΑΔΟΥ (2)

Του Γιάννη Τσιαμήτρου, χοροδιδασκάλου εκπ/κού

«Πήγαινε στα δημοτικά τραγούδια, στη δημοτική τέχνη και στη χωριάτικη λαϊκή ζωή, για να βρεις τη γλώσσα και την ψυχή σου, και μ'αυτά τα εφόδια, αν έχεις ορμή μέσα σου και φύσημα, θα πλάσεις ό,τι θέλεις, παράδοση και πολιτισμό και αλήθεια και φιλοσοφία».
Των Δραγουμής

Στο σημερινό μας σημείωμα θα παραθέσουμε δύο τραγούδια που καταγράψαμε από αυθεντικούς και παλιούς Ξηρολιβαδιώτες. Όπως είπαμε και στο προηγούμενο μας σημείωμα θα λειτουργήσουμε με σεβασμό και προσήλωση στην παράδοση. Αναφέρουμε τους πληροφοριοδότες υποχρεωτικά διότι ακόμα και στο ίδιο το χωριό υπάρχουν διαφορές (όχι βέβαια μεγάλες) στα λόγια την μελωδία και την

φωνητική των τραγουδιών ανάμεσα σε άτομα αλλά και σε οικογένειες. Αυτή η διαφορετικότητα αποτελούσε την πεμπτούσια σε όλες της μορφές του παραδοσιακού τρόπου ζωής.

Το πρώτο τραγούδι είναι της αγάπης, όπου, ο άγνωστος και 'αγράμματος' δημιουργός της λαϊκής ποίησης που η φύση τον προίκισε με ιδιοφυΐα, με απλό λόγο περιγράφει το ερωτικό, νεανικό και άδολο σκίρτημα, ένα σκίρτημα που, όσο και να φαίνεται παράξενο, δύσκολα μπορεί να νοιώσει ο σύγχρονος νέος γιατί του λείπει η αγνότητα των παλιών εκείνων χρόνων. Παραθέτουμε το τραγούδι στα βλάχικα με την μετάφρασή του δίπλα:

[Για το παχύ σίγμα προτιμήσαμε το σύμβολο (6) και για το άφωνο κλειστό φωνήεν το σύμβολο (')].

ΣΤΑΟΥ ΟΥΝΟΥ ΤΖΟΥΑ (Κάθομαι μια ημέρα-Αργό τσάμικο -Κυρίτσης Τάκης 1995)

Στάου ούν' τζούα του λιβάδι
τριάτζ ούν τζόνι ντιν μι βιάντι.

-Μπουόν' τζούα μωρ μουσιάτ',
καρ τι φιάτσ αχτάρ' μιδιάτ' ;

Τζ'σ' ζμπόρλου 6 τριάψι κάλεα,
διό μαράτα μ'τριάμ βάλια,
μ'τριάμ βάλια σλ' κριμάμου,
δι του σόμνου με γκισάμου:

Τσές φου ζμπόρλ ατσέλ τσεσ τζ'σι,
στου ιρνιοάρ' με πιτρούμσι!

Κάθομαι μια μέρα στο λιβάδι
περνάει ένας νέος και με βλέπει.

- Καλημέρα όμορφη μου,
ποιος σ'έκανε τόσο όμορφη;

Είπε τα λόγια και πήρε το δρόμο,
κι εγώ η καημένη κοίταξα τη ρεματιά,
κοίταξα την ρεματιά και δάκρυσα
και στον ύπνο μου ονειρευόμουν:

Τι λόγια ήταν αυτά που είπε,
την καρδιά μου τρύπησε!

Αξίζει να σημειώσουμε ότι το τραγούδι αυτό λέγονταν σε πολλά βλαχοχώρια. Παρακάτω παραθέτουμε μια παραλλαγή του ίδιου τραγουδιού από το βλαχοχώρι Αετομηλίτσα (Ντένισκο). (πηγή: Λαογραφικά Αετομηλίτσας του Βασίλη Γ. Νιτσιάκου Β' Έκδοση Πολιτιστικού Συλλόγου Αετομηλίτσας). Μεταφέρουμε τα βλάχικα όπως τα μιλάνε στην Αετομηλίτσα, γεγονός που δείχνει ότι έχουμε πολλά ιδιώματα στην βλάχικη λαλιά:

«Στάου ούν' τζούα του λιβάδι, τριάτζ ούν τζόνι ντιν μι βιάντι. Ελου μι βιάντι δι μι ζμπουράβι. Τσι φου ζμπόρλου αλούι τσι νι γκριάβι. Διο μαράτα νι μ'τριάμ μ'τριάμ βάλια δι λ'κριμάμ. Του πρώτου σόμλου μι νγκισάμ μι λάι μι σπιλάι, νι αρκάι όκλι ν'αντριάπτα βιτζούι ούνου τζόνι αλέππου. -Τζιόνε, κ'του λου ντάι νέλου;-Φιάτ' ούνου όκλιου ντι ατ'λου.-Τζιόνι σ'τα' αμούρτ' τι ζμπόρλου τσι τζ'σέβι. Φιάτα νιτζιά ν'τράππου 6 τζιόνιλι λ'γιγιά τας κριάπ'»

Ελεύθερη Μετάφραση (από τον συγγραφέα):

«Καθόμουνα μια μέρα 'κει στο πράσινο λιβάδι. Περνάει λεβέντης διαλεχτός, γυρίζει και με βλέπει. Γλυκά τα μάτια μου 'ριξε, δειλά λόγια μου λέει. Και 'γώ η δόλια κοίταγα το πέλαο δακρυσμένη. Στον ύπνο μ'όνειρο έβλεπα, έβλεπα πως πλενόμουν, τα μάτια μ'έριξα δεξιά κι είδα σωστό λεβέντη.-Λεβέντη, πόσο το πουλάς τ'όμορφο δαχτυλίδι;-Κόρη μου, μόνο μια ματιά απ'τα γλυκά σου μάτια.-Να μαραθεί το στόμα σου, σαν φύλο να στεγνώσεις για την κουβέντα τούτη 'δω, που μου 'πες παλικάρι. Κόρη στο ρέμα πήγαινε κι ο νιός πάει να σκάσει».

Το δεύτερο τραγούδι ανήκει στον κύκλο των κλέφτικων τραγουδιών που είναι ένα μεγάλο κεφάλαιο της ελληνικής λαϊκής ποίησης. Τα κλέφτικα τραγούδια ήταν δημιουργήματα των ελληνοφώνων και βλαχοφώνων Ελλήνων κλεφτών και αρματολών της ορεινής και δυσπρόσιτης Ελλάδας και αποτυπώνουν την δράση τους κατά τους τελευταίους αιώνες της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Οι ένοπλες αυτές ομάδες περιβλήθηκαν με μυθολογική διάσταση και ανάχθηκαν σε εθνικούς μύθους, ως τεκμήρια για τη διαρκή αντίσταση του ελληνικού έθνους ενάντια στους Οθωμανούς. Τα θέμα του παρακάτω τραγουδιού το συναντάμε σε πολλά κλέφτικα τραγούδια όπως και στο γνωστό τραγούδι «Παιδιά της Σαμαρίνας»:

ΣΚΟΥΑΛΟΥ ΚΑΠΙΤΑΝ (Σήκω Καπετάνιε -Αργό ιστορικό μοιρολόι -Κυρίτσης Τάκης 1995)

-Σκούαλ Καπιτάν, ντι σόμνουλ ατσέλ νπι μουάρτι,
κ' βίνι ουάρα σε φουτζιμ, σν'τσέμ του λόκλου ανόστρου.

-Τσετς βρε βόι φιτιδιόρ, βόι φιτιδιόρ ντι Τούργια (Κρασιά),
κας ντριπέτσ πριτ χουάρα αμιά,

λα δόπουτλου ντι νγκιάρι, κ'ντ 'τσι μούλιτ θνου κ'ντάτσ,
ντουφέκτσ σνού αρουκάτσ, σνού βάβντ' λάια μούμα αμιά,
δι βρούτα αμιά ντι σόρ'.

Κα σβ'ντριάμπ' τσιβά τρι ιό, τρι ιό λελε μαράτλου,
θνού λι τσέτσ κ' λάι ιό μουρί, σλι τσέτς κ' μινσουράι,
διν βιάστ' λόκλου βρούτα αμιά.

Μετάφραση

-Σήκω Καπετάνιε, από αυτόν τον ύπνο του θανάτου,
ήρθε η ώρα να φύγουμε να πάμε στον δικό μας τόπο
- Πηγαίνετε εσείς παιδιά, παιδιά της Τούργιας (Κρασιάς),

κι άμα πάτε στο δικό μου τόπο,
στην βρύση στο ανήλιο, πολλά τραγούδια μην πείτε,
ντουφέκια μην ρίξετε, να μην ακούσει η μάνα μου,
κι η αγαπημένη μου αδελφή.

Κι αν σας ρωτήσουν τίποτα για μένα, για μένα τον καημένο,
μην πείτε πως σκοτώθηκα, μον' πείτε πως παντρεύτηκα
και πήρα την γη (χώμα) για αγαπημένη νύφη.